

IN HET KORT

Deze rubriek wordt samengesteld door Toon Vernooij. Bijdragen voor deze rubriek zijn van harte welkom. Stuur een berichtje naar toonvernooij@planet.nl.

Oogkleppen

Het blijft wetenschappers bezighouden: hoe vinden trekvogels de weg? Al tientallen jaren is bekend dat veel soorten gebruikmaken van het aardmagnetisch veld. Van roodborsten wist men al dat zij in hun ogen receptoren hebben die gevoelig zijn voor magnetisme, zodat de vogel als het ware over het gewone beeld een afbeelding van het aardmagnetisch veld geprojecteerd ziet. Door de beelden te combineren, kunnen ze zich oriënteren.

Duitse wetenschappers hebben uitgezocht hoe het precies werkt. Zij deden een aantal arme roodborsten oogkleppen voor die slechts 70% van het licht doorlieten. Een deel van de groep kreeg een oogklep voor het rechteroog, een deel voor het linkeroog en een controlegroep mocht opgelucht doorvliegen zonder oogkleppen. De individuen met een oogklep voor het rechteroog hadden het zwaar te verduren: zij raakten allemaal volledig het spoor bijster. De vogels van wie het andere oog was afgedekt, vlogen echter door of er niets aan de hand was, net als de controlegroep. Het rechteroog is beter toegerust voor het herkennen van objecten en dat is blijkbaar nodig om gebruik te kunnen maken van het magnetisch veld bij de oriëntatie. Doordat een deel van het licht werd weggenomen, konden de vogels geen goed onderscheid meer maken tussen het zichtbare beeld en de magnetische "schaduw". Dus raakten ze de weg kwijt. Het linkeroog speelt bij deze vaardigheid geen rol.

Blijft natuurlijk de vraag hoe zo'n roodborst weet welke combinatie van gewoon en magnetisch beeld bij een specifieke plek hoort, laat staan hoe hij dan weet welke kant hij op moet. Hier valt dus nog wel het een en ander uit te zoeken.

Bron: Kennislink.nl / *Current Biology*

Als het maar vliegt...

De zomermaanden zijn traditiegetrouw wat saaie maanden als het om vogels gaat. Er mag dan zo nu en dan iets bovenborrelen als een Bonapartes strandloper op Wieringen of een graszanger op de Hilversumse Meent, maar dan heb je het ook wel zo'n beetje gehad. Nu zijn vogelaars niet voor één gat te vangen. Als je maar vaak genoeg naar de lucht kijkt (iets lager mag ook), zie je genoeg andere schepsels vliegen. Menig vogelaar stort zich onder het motto: "als er maar vleugels aan zitten" daarom op vlinders en libellen.

Voorals libellen zijn de laatste paar jaar sterk in het middelpunt van de belangstelling komen te staan (daarin voorgegaan door vlinders, waarmee het helaas van jaar tot jaar slechter gaat), geholpen door het feit dat er ieder jaar weer nieuwe, bijzondere soorten bij komen. Wat ook helpt, is dat ze vrijwel overal en relatief gemakkelijk zijn waar te nemen. Daarbij houden libellen van warmte en staan om die reden lekker laat op, wat voor een luie waarnemer als ik een niet te versmaden voordeel inhoudt. Je kunt rustig uitslapen, op je gemak naar een ter-reintje in de omgeving fietsen, een klein kijkertje (8x30) plus veldgids ter hand

nemen en dan kan zo tegen tienetjes het feest beginnen. Zo simpel is het! De aandachtige lezer heeft het al begrepen: ook ik ben door het libellenvirus aangestoken. De eerste tekenen dienden zich vorig jaar al aan, maar dit seizoen is het helemaal raak. Dus wees gewaarschuwd.

Wat deze dieren ook zo bijzonder maakt, is het feit dat zij al meer dan 350 miljoen jaar bestaan. Sindsdien zijn ze qua bouw nauwelijks veranderd. Samen met kakkerlakken (misschien ook een aardig studieobject...) vormen ze een van de meest succesvolle ontwerpen van de evolutie. Dat is wel iets om stil van te worden, toch?

Er zijn rond Utrecht genoeg aardige gebiedjes waar je verrassend leuke soorten kunt tegenkomen, zoals de Gagelpolder, de Kromme Rade, het Leersumse Veld, de Stulp en Nieuw-Wulven. Maar vlak ook je eigen tuin(tje) niet uit. Een paar vierkante meter met wat struiken en een vijvertje kan voor deze sierlijke insecten al zeer aantrekkelijk zijn.

Hoe noem je eigenlijk een libelleliefhebber? Libelleraar? Jufferaar misschien? Of wat te denken van odonaat? Inderdaad, klinkt als... fanaat.

Ik zei al: wees gewaarschuwd!

Bron: *Ondergetekende*

Vroege glazenmaker - Toon Vernooij

Veer onder de hamer

Als kleine jongen verzamelde ik vroeger veren. Het is maar goed dat ik daar nu mee gestopt ben, want anders had het me nog aardig wat pegels kunnen kosten. Onlangs ging in Auckland, Nieuw-Zeeland, namelijk een veer over de toonbank voor het luttele bedrag van 4840 euro. Je moet het er maar voor over hebben. Nu moet ik er wel bij zeggen dat er van het bewuste type veer niet zo veel meer zijn. Het betrof immers een veer van de uitgestorven Huia (*Heteralocha acutirostris*), een endemische zangvogel die voor het laatst in 1907 is waargenomen. Het enige wat er van deze soort nog over is, zijn enkele opgezette museumexemplaren. De soort heeft het loodje gelegd als gevolg van biotoopverlies en de import van Europese predatoren en past daarmee in een hele rij Nieuw-Zeelandse endemen die hetzelfde treurige lot delen.

In betere tijden waren de lange, glanzend zwarte staartpennen met witte toppen zeer gewild onder Maori-chiefs als versiering voor hun hoofdtoeien. Of de koper ook deze veer op zijn hoed wil zetten, is overigens niet bekend.

Bron: *AD*, 23 juni 2010